

Universitat de Lleida

GUIA DOCENT
ARQUEOLOGIA GENERAL

Coordinació: Emili Junyent

Any acadèmic 2015-16

Informació general de l'assignatura

Denominació	ARQUEOLOGIA GENERAL
Codi	100016
Semestre d'impartició	2n semestre
Caràcter	Obligatòria
Nombre de crèdits ECTS	7.5
Grups	Grup únic
Crèdits teòrics	0
Crèdits pràctics	0
Coordinació	Emili Junyent
Horari de tutoria/lloc	Dilluns 16-19 hores Dimarts 16-19 hores Dimecres 8-13 hores Preferible concretar previament
Departament/s	Història
Modalitat	Presencial
Informació important sobre tractament de dades	Consulteu aquest enllaç per a més informació.
Idioma/es d'impartició	Català
Grau/Màster	Grau en Història
Horari de tutoria/lloc	Dilluns 16-19 hores Dimarts 16-19 hores Dimecres 8-13 hores Preferible concretar previament
Adreça electrònica professor/a (s/es)	ejunyent@historia.udl.cat

JUNYENT SANCHEZ, EMILI

Informació complementària de l'assignatura

Objectius acadèmics de l'assignatura

1. Presentació de l'assignatura

Arqueologia. Investigació, patrimoni i societat

Introducció general a l'arqueologia, la seva història i historiografia, la seva teoria i pràctica de camp i els seus mètodes i sistemes de documentació. i recerca multidisciplinar.

En tant que obligatòria a la titulació del Grau d'Història, l'assignatura s'orienta a la formació d'historiadors/ores i d'arqueòlegs/òlegues; també pot resultar especialment útil a futur titulats/ades d'Història de l'Art.

S'enfoca en tant que disciplina i angulació que analitza el passat des de la seva materialitat, des de la llunyana prehistòria fins les etapes de la història moderna, prioritant artefactes i ecofactes, des de la llavor carbonitzada fins l'estructura monumental, des de les eines de sílex fins l'arqueologia industrial, i mostrant la complementaritat amb altres fonts documentals escrites i epigràfiques. S'insisteix en la ineludible perspectiva multidisciplinar dels equips de recerca arqueològica.

És objectiu central del curs analitzar les possibilitats del passat, com a font de coneixement i com a generador de patrimoni, i sensibilitzar sobre la necessitat de socialitzar tant els resultats científics com les restes arqueològiques. En aquest sentit, s'estudiarà el patrimoni arqueològic com a bé públic i el potencial dels usos socioculturals i econòmics, així com la necessitat d'integrar les polítiques patrimonials dins de les polítiques d'ordenació urbanística i territorial, de protecció del paisatge i medioambientals i, a la vegada, els riscos de les pulsions polítiques i/o mercantilitzadores sobre el passat.

L'objectiu és formatiu i instructiu i s'oferirà formació i informació sobre l'exercici professional de l'arqueologia.

Competències

2. Competències i objectius formatius

L'adquisició de les competències transversals del Grau s'assoleix globalment cursant totes les assignatures, donat que van associades a àmbits de coneixement compartits i a metodologies docents en ocasions igualment compartides. Arqueologia ha de contribuir a l'adquisició de les competències generals personals i instrumentals i de les específiques, tant personals com sistèmiques i instrumentals.

Cursar l'assignatura haurà de comportar millores en l'adquisició de les següents competències transversals o capacitats:

- Capacitat de comunicació oral i escrita en llengua catalana i castellana
- Capacitat d'utilitzar la terminologia i les tècniques de l'àmbit disciplinar i professional
- Capacitat d'observació, de lectura crítica, d'anàlisi i d'argumentació
- Capacitat de síntesi, compressió/comprensió
- Capacitat pel treball individual i l'aprenentatge autònom
- Capacitat pel treball en equip
- Capacitat en l'ús aplicat de les TIC, incentivant, al mateix temps, la lectura i la consulta bibliogràfica

Taula de coherència

Competències	objectius formatius
<ul style="list-style-type: none"> • Proporcionar un panorama general, dels processos de canvi històric i del desenvolupament de les diferents formacions socials històriques concretes 	Reconeixement de la diversitat cultural en el desenvolupament històric
<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement de la història de l'arqueologia des de la perspectiva de la història de les idees 	Consciència crítica de la relació entre materialitat i ideologia, entre ciència i context socioeconòmic, polític i cultural
<ul style="list-style-type: none"> • Conèixer de primera mà els materials i jaciments arqueològics 	Estima i compromís amb el patrimoni arqueològic com a bé públic
<ul style="list-style-type: none"> • Conèixer de primera mà el patrimoni arqueològic com a recurs sociocultural i turístic 	Compromís amb la socialització del coneixement del passat i les seves restes
<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement del patrimoni arqueològic de les terres de Lleida 	Compromís amb la protecció, conservació i socialització del patrimoni proper

<ul style="list-style-type: none"> • Consciència crítica de la relació entre el present i el passat, dels usos del passat 	Incentivar el raonament crític; fonamentar i relativitzar les pròpies conviccions
<ul style="list-style-type: none"> • Coneixement de les tècniques d'excavació i de registre 	Capacitat de lectura, anàlisi i interpretació del registre arqueològic Adquisició de perspectiva diacrònica o de "cultura estratigràfica" Iniciació a la capacitació professional

O: Objectiu. G: número de grups implicats en l'activitat. HP: hores presencials de l'alumne. HNP: hores no presencials de l'alumne.

O: Objectiu. %: percentatge en la nota final.

Continguts fonamentals de l'assignatura

3. Continguts (temari) i Cronologia (Indiqueu de forma orientativa el temps que dedicareu a cada tema)

TEMARI

- 1.- Introducció. Arqueologia, història, ciència, patrimoni i societat
- 2.- Història de l'arqueologia
- 3.- Arqueologia teòrica
- 4.- El temps per a l'arqueòleg
- 5.- L'estratigrafia
- 6.- Arqueologia de camp: excavació i documentació
- 7.- Arqueologia experimental i etnoarqueologia
- 8.- Arqueologia subaquàtica
- 9.- La socialització del patrimoni arqueològic: la gestió integrada
- 10.- Gestió i protecció del patrimoni. Textos doctrinals internacionals i legislació

Al llarg del curs s'oferirà, abans de començar cada gran tema, el guió detallat dels seu contingut en subtemes.

Comentaris de text:

S'entregaran a classe els dimarts, per retornar fets el següent dilluns. Dies d'entrega: 24 febrer, 17 de març, 14 d'abril i 5 i 19 de maig.

Ressenya:

Presentar abans del 15 de maig.

Exercici escrit: 16 de juny, 9 hores, aula 0.10.1

L'avaluació és continuada i no hi haurà recuperació.

Eixos metodològics de l'assignatura

Al llarg del curs, en les classes presencials s'ofereixen continguts i, sobretot, eines crítiques per cercar informació sobre els temes i les qüestions plantejades. L'antic paper del docent d'oferir informació s'ha acabat. "Tota" la informació està disponible *on line*, però cal ser capaç de discriminar-la. Això exigeix més de l'estudiant que ha de preparar els temes a partir del seu treball amb l'ajut de les orientacions i els criteris que rebí i vagi desenvolupant.

Les classes presencials serviran per presentar els temes. Amb l'ajut de power points es presentaran projectes de recerca, projectes de posada en valor, casos conflictius, etc.

Caldrà ajustar en el calendari dues sortides de camp amb l'objectiu de visitar jaciments arqueològics, projectes de presentació al públic i museus i centres d'interpretació.

Els i les estudiants tenen l'oportunitat d'incorporar-se als projectes de recerca participant en el treball del laboratori, en tasques de rentat de materials, siglat i dibuix. També poden participar en activitats com seminaris organitzats en el marc de la Secció del Departament d'Història (en 2014 sobre materials ceràmics d'època ibèrica), en la Setmana de la Prehistòria, en el Curs Teòric-pràctic d'Arqueologia de la Universitat d'Estiu (prèvia matrícula) o en la campanya anual d'excavacions a la Fortalesa dels Vilars d'Arbeca (places limitades).

Taula de activitats formatives i dedicacions horàries de l'alumne

activitat	CODIFICACIÓ / descripció / tipologia TPD	o*	G*	HP*	HNP*
Classe magistral (M)	Veure contingut (temari) Exposició, powers points, debats anunciats d'una setmana per l'altra				
Seminaris (S)	S1: Coneixement directe de materials arqueològics. La ceràmica ibèrica. Producció i comercialització. Tipologia, cronologia i funcionalitat. Àrees culturals i "vaixelles". Aproximació teòric-pràctica. S2: Coneixement directe de materials arqueològics. Les ceràmiques importades de vernís negre (segles V a l a.n.e.). Producció, comercialització i consum. El seu ús com a indicador de temps.				

Pràctiques (P)	<p>PC1. P1. Sortida de camp. De 8,30 a 14 h. P1 Visita: "Passejada per la Ilergècia Oriental". Oppidum de Molí d'Espígol (Tornabous), fortalesa dels Vilars (Arbeca) i aldea d'Estinclells (Verdú). Alternativa a valorar: "El patrimoni arqueològic del Baix Segre". Gebut (Soses); Genó (Aitona); basilica i despoblat visigòtic del Bobalar i oppidum ibèric i necròpolis bronze final i primera edat del ferro de Roques de Sant Formatge (Seròs) i monastir d'Avinganya (Seròs).</p> <p>PC1. P2. Sortida de camp. De 6 a 20 h. Visita jaciments arqueològics ilercavons del Baix Ebre i Castelló (Castellet de Banyoles, Tivissa; Castellot Penya Roja, Benifallet; l'Assut, Xerta; Moleta del Remei, Alcanar; Puig de la Nao, Benicarló).</p>				
Treballs (T)	<p>T.1. CT1. Comentari de text T.1. CT2. Comentari de text T.1. CT3. Comentari de text T.1. CT4. Comentari de text T.1. CT5. Comentari de text</p> <p>T. 2. R1. Ressenya</p>				
Tutories (Tut)	<p>Tut 1: General sobre l'organització de l'assignatura i avaluació Tut 2: Referida a T1 i T2 Tut 3: Referida a seminaris i pràctiques Tut 4: Recapitulació final avaluació continuada, ajustament programa i darrer exercici.</p>				
Altres (AA)	<p>Activitats no programades, en funció de l'actualitat (lectura i comentari d'articles de premsa o de revistes de divulgació sobre novetats de la recerca prehistòrica) Possible sortida coordinada amb l'assignatura Cultura Ibèrica. Visita jaciments arqueològics llevantins o andalusos.</p>				
Avaluació (AV)	<p>AV1: Avaluació dels 5 comentaris de text.</p> <p>AV2: Avaluació de la ressenya.</p> <p>AV3: Exercici escrit (desenvolupar un tema a triar entre 2 + 5 preguntes curtes).</p> <p>AV4: Assistència activa i participació en les activitats programades i tutories.</p>				
TOTAL					

Sistema d'avaluació

1) Avaluació continuada

- 5 comentaris de text. S'han de presentar un mínim de quatre.

- 1 ressenya:

Ressenyar un dels tres llibres següents:

PÉREZ-JUEZ GIL, A., *Gestión del patrimonio Arqueológico*, Ariel , Barcelona 2006.

RENFREW, C., BAHN, P., *Arqueología. Teorías, Métodos y Prácticas*, Akal Ediciones, Madrid 1993 (Segona edició revisada 2012).

RENFREW, C., BAHN, P. (eds.), *Arqueología. Conceptos clave*, Akal, Madrid 2008.

2) 1 exercici escrit.

Consistent en desenvolupar 1 tema a elegir entre dos; definir breument 5 conceptes (p.e., unitat estratigràfica o Pitt Rivers); 1 comentari de text (només aquelles persones que no hagin superat l'avaluació continuada dels comentaris de text).

3) Participació en classes i activitats organitzades

Seminaris i sortides de camp no són activitats obligatòries en atenció a aquells/es estudiants que no poden assistir-hi per raons de treball, familiars, etc., però poden contribuir a l'avaluació final.

L'avaluació final resulta de 8 qualificacions parcials que sobtinen al llarg del curs, més la percepció de l'estudiant a través de la seva participació. Inclou també una component més subjectiva: la valoració de la tendència; és a dir, la nota obtinguda pot superar la mitjana si la tendència es positiva (p.e., un primer comentari inferior als següents, no té perquè ser un llast); mai al contrari, és a dir suma, no resta.

Taula dels mecanismes d'avaluació

mecanismes d'avaluació	codificació / descripció-criteris / tipologia TPD	observacions	O*	Activitat	%*
Assistència i participació (As)	AV4. L'assistència i participació en classe i seminaris faciliten l'assoliment dels objectius formatius, que és el que serà avaluat.	No és una avaluació disciplinària. S'avaluen coneixements i, en aquest cas, també actitud participativa.			
Taller d'avaluació (TA) (Examen)	AV3. Examen del conjunt de la matèria impartida en M i S / prova	Prova escrita consistent en desenvolupar un tema (entre dos a escollir) i 5 preguntes curtes. Comentari de text en cas de no haver superat l'avaluació continuada.			
Informe (In) / Treballs (T)	AV1, Al menys 4 dels 5 comentaris de text i AV2,1 ressenya	Les dates d'entrega s'especifiquen a la taula d'activitats i al cronograma			
Altres (A)	AV4. Assistència i participació en les sortides de camp Actitud, implicació i trajectòria	Activitats que impliquen llargs desplaçaments i pernocta no són obligatòries.			
TOTAL					100

Bibliografía i recursos d'informació

4. Fonts i documentació

BIBLIOGRAFIA

- ALCINA, L. (Coord.), *Diccionario de Arqueología*, Alianza Editorial, Madrid 1998.
- ALMANSA, J. (coord.), *El futuro de la arqueología en España*, Charlas de café-1, 45 profesionales hablan sobre el futuro de la arqueología, JAS Arqueología Editorial, Madrid 2011.
- BAHN, P., *Introducción a la Arqueología*, Acento Editorial, Madrid 1998.
- BAHN, P. (Assessor editorial), *Arqueología. Guía del pasado humano*, Editorial Blume, Barcelona 2002.
- BALLART, J., *El patrimonio histórico y arqueológico: valor y uso*, Ariel Patrimonio Histórico, Barcelona, 1997.
- BARREIRO, D., *Arqueológicas Hacia una arqueología aplicada*, Ediciones Bellaterra, Barcelona 2013.
- BATE, L. F., *El proceso de investigación en arqueología*, Crítica, Grijalbo Mondadori, Barcelona 1998.
- BURILLO, F., "La prospección de superficie", en Marcos García-Díez i Lydia Zapata (eds.) *Técnicas de Análisis y Estudio en Arqueología Prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos*, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, UPV/EHU, 2013, pàg. 15 i ss.
- CARANDINI, A., *Historias en la tierra. Manual de excavación arqueológica*, Editorial Crítica, Barcelona 1997.
- CRIADO, F., *Arqueológicas. La razón perdida*, Ediciones Bellaterra, Barcelona 2013.
- DANIEL, G., *Historia de la Arqueología*, Alianza Editorial, Madrid 1974.
- DDAA, *Etnoarqueología de la Prehistoria: más allá de la analogía*, Simposio Internacional, Barcelona, 2004, CSIC, Madrid.
- DOMINGO, I., BURKE, H., SMITH, C., *Manual de campo del arqueólogo*, Ariel Prehistoria, Barcelona 2007.
- FERNÁNDEZ, V. M., *Una arqueología crítica. Ciencia, ética y política en la construcción del pasado*, Crítica, Barcelona 2006.
- Francovich, R., Manacorda, D., *Diccionario de Arqueología*, Editorial Crítica, Barcelona 2002.
- GAMBLE, C., *Arqueología básica*, Ariel, Barcelona 2002.
- GARCIA, LI., MIRET, J., MIRÓ, T., RIBÉ, G., *Diccionari d'Arqueologia*, Termcat, Centre de Terminologia, Barcelona 2002.
- GARCIA, S., FLOS, N., *Conservación y restauración de bienes arqueológicos*, Editorial Síntesis, Madrid 2008.
- GARCÍA SANJUÁN, L., *Introducción al Reconocimiento y Análisis Arqueológico del Territorio*, Ariel Prehistoria, Barcelona 2005.
- GARCÍA-DIEZ, M., ZAPATA, L. (eds.) *Técnicas de Análisis y Estudio en Arqueología Prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos*, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, UPV/EHU, 2013.
- GENERALIAT DE CATALUNYA, *Legislació sobre patrimoni cultural*, Legislació Temàtica 7, Departament de Cultura, Generalitat de Catalunya, Barcelona 1995.
- GONZÁLEZ, A., *La experiencia del otro. Una introducción a la Etnoarqueología*, Akal, Madrid.
- GUTIÉRREZ LLORET, S., *Arqueología. Introducción a la historia material de las sociedades del pasado*, Publicacions de la Universitat d'Alacant, Alacant 1997.
- HARRIS, E. C., *Principios de estratigrafía arqueológica*, Editorial Crítica, Barcelona 1991.
- HERNÁNDEZ, F. X., ROJO, MA. del C. (coords.), *Museografía didáctica e interpretación de espacios arqueológicos*,

Ediciones Trea, Gijón 2012.

JOHNSON, M., *Teoría arqueológica. Una introducción*, Ariel Historia, Barcelona 2000.

JOHNSON, A. W., Earle, T., *La evolución de las sociedades humanas*, Ariel Prehistoria, Barcelona 2003.

LÓPEZ-MENCHERO, V. M., *Manual para la puesta en valor del patrimonio arqueológico al aire libre*, Ediciones Trea, Gijón 2012.

LULL, V., MICÓ, R., *Arqueología del origen del Estado: las teorías*, Bellaterra, Barcelona 2007.

MANNONI, T., GIANNICCHEDDA, E., *Arqueología de la producción*, Ariel, Barcelona 2004.

MC INTOSH, J., *Guía práctica de arqueología*, Ed. Hermann Blume, Madrid 1987.

MENÉNDEZ, M., JIMENO, A., FERNÁNDEZ, V. M., *Diccionario de Prehistoria*, Alianza Editorial, Madrid 2011 (2ª edició).

PÉREZ-JUEZ GIL, A., *Gestión del patrimonio Arqueológico*, Ariel, Barcelona 2006.

QUEROL, M. A., *Manual de Gestión del Patrimonio Cultural*, Ediciones Akal S.A., Madrid 2010.

QUEROL, M. A., MARTÍNEZ, B., *La gestión del patrimonio arqueológico en España*, Alianza Universidad Textos, Madrid 1996.

QUIRÓS CASTILLO, J. A. (Dir.), *La materialitat de la historia. La arqueología en los inicios del siglo XXI*, Ediciones Akal S.A., Madrid 2013.

RAMOS, M., GONZÁLEZ, J.E., BAENA, J., *Arqueología Experimental en la Península Ibérica. Investigación, didáctica y patrimonio*. Asociación Española de Arqueología Experimental, Santander, 2007.

RENFREW, C., BAHN, P., *Arqueología. Teorías, Métodos y Prácticas*, Akal Ediciones, Madrid 1993 (Segona edició revisada 2012).

RENFREW, C., BAHN, P. (eds.), *Arqueología. Conceptos clave*, Akal, Madrid 2008.

REYNOLDS, P.J., *Etnoarqueología experimental. Una perspectiva de futur*, Eumo, Vic. 1988.

RODRÍGUEZ TEMIÑO, I., *Arqueología urbana en España*, Ariel Patrimonio, Barcelona 2004.

RODRÍGUEZ TEMIÑO, I., *Indianas Jones sin futuro. La lucha contra el expolio del patrimonio arqueológico*, JAS Arqueología Editorial, Madrid 2012.

ROSKAMS, S., *Teoría y práctica de la excavación*, Editorial Crítica, Barcelona 2003.

RUIZ ZAPATERO, G., "La excavación arqueológica", en Marcos García-Díez i Lydia Zapata (eds.) *Técnicas de Análisis y Estudio en Arqueología Prehistórica. De lo técnico a la reconstrucción de los grupos humanos*, Servicio Editorial de la Universidad del País Vasco, UPV/EHU, 2013, pàg. 39 i ss.

SANTACANA, J., HERNÁNDEZ, F.X., *Museología crítica*, Ediciones Trea, Gijón 2006.

SANTACANA, J., MASRIERA, C., *La arqueología reconstructiva y el factor didáctico*, Ediciones Trea, Gijón 2012.

SANTACANA, J., LLONCH, N., *Museo local. La cenicienta de la cultura*, Ediciones Trea, Gijón 2008.

Observacions:

1.- Atenció al bloc de Joan Santacana:

didacticadelpatrimonicultural.blogspot.com.es

2.- La bibliografia més específica, llibres o articles, s'oferirà al llarg del curs a mida que es desenvolupin els temes i les diferents activitats.

3.- Hi han manuals d'arqueologia de camp disponibles on line. Per exemple:

Recomendaciones metodológicas para el trabajo arqueológico en la ciudad de Valencia, Servicio Municipal, Valencia 2004

De la excavación al laboratorio, CFIE, Junta de Castilla y León, León 2010

Métodos de excavación, de registro y de análisis estratigráfico, Servei d'Investigacions Prehistòriques de la Diputació de Castelló i Fundació Marina d'Or, Castelló de la Plana 2010